

RESEÑAS CONJUNTAS

ESTUDIS D'HISTÒRIA LOCAL

Sota aquest epígraf reunim les ressenyes de quatre publicacions referents a història local. Son les següents:

—*750 Anys com a Valencians: Albaida i la Vall 1245-1995*, Vicent TEROL I REIG, Ed. Ontinyent, Caixa d'Estalvis d'Ontinyent, 1995. 272 pp.

—Josep SANCHIS CARBONELL; Vicent SATORRES CALABUIG, *Vocabulari del tèxtil de la Vall d'Albaida*, Ontinyent, 1999. Col·lecció «Quaderns divulgatius», núm. 7. 128 pp.

—*El castell de Cubelles*, «Quaderns Científics i Tècnics de Restauració Monumental», núm. 10, Diputació de Barcelona, Àrea de Cooperació, Servei del Patrimoni Arquitectònic Local, 1998. pp. 37-328.

—*Torre del Baró, Viladecans*, Diputació de Barcelona. Àrea de Cooperació. Servei del Patrimoni Artístic Local, 1998. Col·lecció «Monografies», núm. 4. 228 pp.

—*750 Anys com a Valencians: Albaida i la Vall 1245-1995*, és una magnífica publicació en tamany foli, coordinada per Vicent Terol i Reig. Va veure la llum amb motiu de la celebració del 750 aniversari de la conquesta d'Albaida per Jaume I, esdevinguda el 1245, la qual cosa suposà la substitució d'una societat de tipus antic per una societat europea i la constitució dels pobladors d'Albaida i de la Vall com a valencians.

La publicació consta de dues parts: la primera la formen vuit treballs elaborats per estudiosos especialistes en la comarca. Son els que segueixen: *Prehistòria i Arqueologia d'Albaida*, per Agustí Ribera; *Regadiu, toponímia i poblament islàmic a la conca alta del Riu d'Albaida*, per Abel Soler i Molina; *Assentaments i heretats. Consideracions sobre la colonització a la Vall d'Albaida (1245-1295)*, per Josep Torró i Abad; *Fidels de Déu i fidels d'Al·là: Cristians i sarraïns a la Baronia-Comtat d'Albaida (1435-1530)*, per Vicent Terol i Reig; *Els Pardo de la Casta, senyors d'Albaida en el primer terç del segle XV. Un llinatge nobiliari al servei de la casa reial*, per Jorge Sáiz Serrano; *Perdurar, després de la mort. El testament de Pere d'Aragó, senyor de Montitxelvo*, per Ferran Garcia-Oliver; *L'art medieval a la Vall d'Albaida: La Vera Creu d'Albaida i el seu context*,

per Josep Ferré i Puerto; *Els Llinatges albaidins (segles XIII-XVIII)*, per Vicent Terol i Reig/Emili Casanova i Herrero.

La segona part del llibre està dedicada al Catàleg de l'Exposició que es va exhibir amb motiu de la celebració del 750 aniversari de la conquesta d'Albaida i consta de tres apartats: 1. L'Islam a la Vall d'Albaida (711-1245); 2. L'Isla, Clandestí: els Moriscos (1525-1609); i 3. Els Cristians. Segles XIII-XV.

Relacionada amb la Vall d'Albaida és la monografia de Josep Sanchis Carbonell i de Vicent Satorres Calabuig, titulada *Vocabulari del tèxtil de la Vall d'Albaida*, que constitueix el núm. 7 de la Col·lecció «Quaderns divulgatius», amb una Introducció de Vicent Terol i Reig i un Pròleg de David Mira Gramage. A la primera part d'aquesta interessant monografia hi són estudiades totes les ferramentes, eines i operacions que intervenen en la filatura, en el tissatge i en la confecció. La segona part l'ocupa el Vocabulari del tèxtil pròpiament dit. És una obra de gran utilitat per a aquells que es vulguin especialitzar en el món de l'artesanat.

En el volum 10 dels «Quaderns Científics i Tècnics de Restauració Monumental», publicats sota els auspicis de la Diputació de Barcelona, i dirigits per Antonio González Moreno-Navarro, hi són publicats dotze articles relatius al Castell de Cubelles, situat a la comarca del Garraf (Barcelona), tant des del punt de vista històric com arqueològic i des de la Prehistòria fins a l'època Moderna. Els detallet, a continuació: *Restauració i reutilització del castell de Cubelles*, per Antoni González Moreno-Navarro; *L'evolució urbana de la vila de Cubelles*, per Anna Castellano i Tresserra; *Apunts sobre l'arquitectura del terme municipal de Cubelles*, per Núria Pinós; *Història del castell de Cubelles. Les relacions entre els senyors i la vila*, per Anna Castellano i Tresserra; *El lloc del castell de Cubelles a l'època antiga i medieval (segles II aC-XV) segons l'arqueologia*, per Albert López Mullor, Alvar Caixal, Xavier Fierro; *El castell de Cubelles l'any 1511*, per Mª Lluïsa Orriols, Xavier Sorní; *L'història constructiva del Castell de Cubelles a través dels documents escrits d'època moderna i de l'anàlisi de l'edifici*, per Raquel Lacuesta; *Els grafitis manuscrits del castell de Cubelles*, per Anna Castellano i Tresserra; *Els grafitis de tema costumista del segle XVIII del castell de Cubelles*, per María José Sureda; *Los grafitos de tema naval del castillo de Cubelles*, per José Mª Martínez Hidalgo; *L'entorn vegetal del castell de Cubelles a l'època romana*, per Santiago Riera Mora; *Intervenció en el castell de Cubelles*, per Antoni González Moreno-Navarro.

A la publicació sobre la Torre del Baró, Viladecans, s'hi apleguen un grup d'articles que tracten d'aquest edifici, especialment des del punt de vista arqueològic. Constitueixen els resultats de les campanyes d'excavació de 1985-88, 1990-91 i 1993.

L'estudi de les campanyes d'excavacions ens l'ofereixen Albert López, Imma Estany, Valentí Niño, Josep Mª Vila i Marta Fàbregas. Albert López i Valentí Niño fan també una descripció de l'edifici. El resum de les fonts documentals ens la dona Josep Mª Vila. El material arqueològic (ceràmica, de diferents tipus, objectes de vidre, de metall i de pedra són estudiats per Albert López, Imma Estany i Montserrat Parera; les restes òssies de fauna animal per Víctor Götzen; i les monedes per Maria Clua.

JOSEFINA MUTGÉ I VIVES
Institució Milà i Fontanals, CSIC. Barcelona

HOMENATGES A DOS IL·LUSTRES FILÒLEGS:
ANTONI M. BADIA I GERMÀ COLON

Estudis de Lingüística i Filologia oferts a Antoni M. Badia i Margarit, Barcelona, Departament de Filologia Catalana (Universitat de Barcelona)-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995. 2 vol., 631+476 pp.

Miscel·lània Germà Colon, "Estudis de Llengua i Literatura Catalanes", XXVIII-XXXIV (1994-1997), Associació Internacional de Llengua i Literatura catalanes, Anglo-catalan Society, Associazione italiana di Studi catalani, Deutsch-katalanische Gesellschaft, North American Catalan Society, Fundació Congrés de Cultura Catalana, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 7 vol., 282+334+304+316+312+380+306 pp.

El Prof. Antoni M. Badia Margarit ja havia estat objecte d'un homenatge, que li dedicà l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, vuit volums publicats entre 1984 i 1988. Els professors romanistes no especialitzats en català, que no varen poder participar en aquell homenatge, desitjaven també mostrar-li la seva estima, motiu pel qual els deixebles del Prof. Badia volgueren omplir aquest buit aprofitant el seu setanta-cinquè aniversari.

Poden interessar els nostres lectors les següents contribucions: J. Allières, *Vicissitudes et avatars des héritiers romans du déterminant "ipse"*, que comenta diversos parlars salats, no solament a Catalunya, sinó també a altres llocs; P.-H. Billy, *Aragon, nom de personne en France*, inventaria i comenta cites medievals del nom "Aragó", usat per a persona; J.P. Chambon, *De 'ranfue' "rameau feuillé" dans Girart de Roussillon à occ. (Vel.) 'ranfeillà': cas d'un verbe composé incorporant*

le sujet; P. Cocozzella, *Toward a Definition of the Catalan "Passion" of the Fourteenth Century: an outline of two primary texts*, on l'autor comenta uns versos desconeguts procedents d'una passió. A. Galmés de Fuentes, *La raiz prerromana "porro, porra" 'pastizal' en la toponímia balear*, en la qual comenta algunes dades medievals; J. Gulsoy, *El sufix llatí -ile/-ilia en català*; G. Hilty, *El arabismo 'alfaquim'*; G. Holtus, *Scripta et koiné aux 13e et 14e siècles. Remarques sur la langue des chartes françaises et allemandes dans l'archevêché de Trèves et dans l'Est de la France*; R. Kailuweit, *Langue universelle-langue maternelle. Français, espagnol et catalan d'après Capmany*; A. Köchl-D. Messner, *Apreciaciones cronológicas en el léxico catalán*, que comenta el casament de la infanta Isabel d'Aragó amb el duc Frederic d'Àustria el 1314 i alguns documents que s'hi relacionen; R. Lafont, *Contactos de langues et épopée médiévale: Le problème de la circulation oc-oïl*; H. Lüdtke, *Del llatí a les llengües romàniques: qüestions de mètode*; W. Mettmann, *Lexikalisches aus judenspanischen texten des 14. Jahrhunderts*; M. Morreale, *Consideración formal de las variantes verbales en el romanceamiento del Libro de los Proverbios incorporado en la 'General Estoria' de Alfonso X el Sabio*; W. Müller, *Le cartulaire de Lausanne comme source anthroponymique*; I. Petkanov, *Les éléments ibériques dans les langues slaves balcaniques*; P.D. Rasico, *Toponímia històrica del terme de Cotlliure segons el capbreu de l'any 1292*; E. Ridruejo, *Procesos migratorios y nivelación dialectal en los inicios de la Reconquista castellana*; A. Sakari, *Qui étaient la comtesse de Die et son 'amic'?*; A. Schönberger, *Zur angeblichen "aussprachereform" des Lateinischen in der karolingischen Epoche*; H. V. Sephiha, *Existe-t-il un judéo-catalan calque? oui. Constance lexicale*; R. Wright, *La disgregación del latín y el romance; los escribas del tratado de Cabrerros*, article en el qual s'estudia el llenguatge del tractat susdit, signat entre Lleó i Castella l'any 1206.

Les contribucions a l'homenatge són moltes més, però hem triat només les que es refereixen a l'Edat Mitjana en tot o en part, o bé que poden ésser útils als medievalistes; hem deixat de banda, doncs, les contribucions de lingüística general, sociolingüística o que afecten l'època moderna. No podem comentar les aportacions particulars perquè aquesta ressenya s'allargaria excessivament, només ho hem fet en alguns casos per aclarir el contingut dels articles. És, sens dubte, una obra molt interessant.

La *Miscel·lània Germà Colon* és dedicada a un dels més il·lustres representants de la lingüística catalana tal com diu, en el pròleg, el Prof. Giuseppe Tavani, que, pondera la seva formació historicista i la seva exigència per basar-se sempre en dades documentals inopugnables, establertes i controlades amb rigor i després analitzades en la dimensió diacrònica. La presentació es completa amb una

bibliografia de Germà Colon que mostra el seu treball ingent. Els historiadors constataran que hi ha estudis que els interessin directament com els que es centren en expressions o paraules que troben sovint, "llevar de carrera", "cassonada", assarb, abet o topònims, com Garamoxén.

El primer volum conté un bon nombre de contribucions interessants per al medievalista. A.I. Alomar i Canyelles, *Una altra mostra dels beneficis de l'estudi dels inventaris de béns: els filtres d'aigua mallorquins*, estudia documentació medieval de Catalunya i Balears on apareixen aquests estris; J. Moran i Ocerinjàregui, *L'ús de la llengua vulgar per a fins religiosos i catequètics en els orígens*, comenta els esments més antics de sermons fets en romanç, del segle IX, mentre que els homiliaris més antics trobats a Catalunya són de finals del XII i començament del XIII; J.M. Llobet i Portella, *Un document relacionat amb Bernat Metge (1437)*, comenta un document referent a Pere Metge, el fill de Bernat; M.V. Adell, *Problemàtica de l'acusatiu preposicional en català: notes al voltant de Rois de Corella* i P. Rosselló Bover, *La figura de Ramon Llull en l'avantguarda catalana: J.V. Foix i Josep Palau i Fabre* són els articles del primer volum que poden interessar els medievalistes.

En el segon volum hi trobem els treballs de R. Alemany Ferrer, *Presències i ecos d'un jo individuado en l'obra d'Anselm Turmeda*, que comenta possibles referències a fets biogràfics i a esdeveniments polítics del seu temps, com el Compromís de Casp; S. Gascón Uris, *Camps d'estudi en Eiximenis*, fa un estat de la qüestió dels estudis sobre aquest autor; R. Cantavella, *"Los amadors amants comunament". Lectura del poema 61 d'Ausiàs March*; M.de Epalza, *L'estudi comarcal dels topònims àrabo-catalans*, llarg i documentat article sobre topònims tant del País Valencià com de Catalunya; P. D. Rasico, *Sobre alguns topònims septentrionals*, documenta les formes medievals de diversos topònims de la Garrotxa, Gironès i Conflent i la seva etimologia; J.A. Rabella, *L'ús dels verbs ésser i estar a la llengua antiga no-literària*, basa el seu estudi en el procés de 1410 publicat per J. Riera a "El cavaller i l'alcajota".

En el tercer volum, ens interessin els següents treballs: A. Torres-Lenzen, *Ramon Llull: el Dant català*, que comenta principalment perquè Ramon Llull va escriure en català; V. Martines, *Del 'Girart de Rosselló' a la 'Questa del Sant Grasal': "durament ama Déu e ternitaz lo caveler benuhirat"*; J.L. Martos, *La doctrina cavalleresca lul·liana en l'obra de Joanot Martorell: l'episodi de l'ermità*; A.M. Compagna Perrone Capano, *'La nau' de Lleonard de Sors entre corrents medievals i humanístics*; J. Parramon i Blasco, *Rois de Corella i l'enigma de Caldesa*; J. Miró i Baldrich, *Predicar la Quaresma a Cervera als segles XV i XVI*, que recull la llista dels frares sermonadors i analitza a quines ordes pertanyien, si hi havia personatges importants etc.; té apèndix documental.

En el quart volum hi trobem els treballs de J.D. Garrido i Valls, *Arabismes del vocabulari militar català medieval*, que només documenta per les cròniques i obres literàries; L. Badia, *Sobre una versió vulgar de l'epítom català de la història de la 'Historia gotica'*; J. Butinyà i Jiménez, *"Jo comens allà hon deig, car Job no fou jueu, ans fou gentil"*, que comenta aquesta frase que Bernat Metge posa en boca de Joan I a "Lo somni" i les fonts de Bernat Metge; J. Farré i Capdevila - A. Moix i Capdevila, *L'amor espiritual en el poema 45 d'Ausiàs March*; C. Wittlin, *L'escala de paradís del metge tortosí Antoni Boteller*; R. Eberenz, *La catalanitat "subjacent" de l'Arte cisoria d'Enric de Villena*; J.M Perujo Melgar, *El 'Tirant lo Blanc' i la 'Història del rei Omar an-Numan'*; Albert Soler, *Joan Bonllavi, lul·lista i editor eximí*, que estudia la tasca feta per aquest editor del segle XVI.

En el cinquè volum interessen als medievalistes els articles següents: A. Bonner, *Sobre el mot i el concepte de "dignitats" en Ramon Llull*; Ll. Martín Pascual, *El tigre transformat en serp i la tigressa emmirallada. Algunes notes sobre la configuració dels bestiaris catalans*; A. Trias i Teixidor, *El català del "Regimen sanitatis ad regem Aragonum" d'Arnau de Vilanova*; M. Conca-J. Guàrdia, *Sentències i proverbis en la 'Disputa de l'Ase'*.

Els articles que analitzen temes relacionats amb l'Edat Mitjana en el sisè volum són els següents: J. Bruguera, *La Crònica de Jaume I: Projectió filològica i lingüística*, que estudia alguns mots de la crònica, les diverses variants segons els manuscrits i una proposta de lectura millor. G. Avenzoa, *Els "Graus de les medicines" de l'Inventari o col·lectari de cirurgia de Guy de Chauliac*, que comenta i edita el text sudit, on són donades descripcions de diverses substàncies usades en medicina; T. Martínez, *Per a una interpretació del "Triümf de les dones", de Roís de Corella: claus anecdòtiques i literàries*; A.J. Soberanas, *El fragment passionístic de Vallclara del segle XV*, comenta i edita un fragment d'una Passió dramàtica procedent de la parròquia de Vallclara, conservat ara a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona; M. Garcia Sempere, *La relació de l'obra poètica de Joan Boscà amb la d'Ausiàs March*.

En el volum setè i darrer trobem els següents treballs de tema medieval: R. Cariñena i Balaguer-A. Díaz Borrás, *Serfs, esclaus i captius als 'Furs' de València*, treball ben interessant que no solament analitza tots les disposicions sobre esclaus dels Furs sinó que les compara amb altres textos legislatius i amb dades documentals; J.M. Escolà i Tuset, *Documents medievals llatins de Poblet: dades per a la història de la llengua catalana*, on l'autor comenta aspectes lingüístics de documents del segle XI publicats pel P. Agustí Altisent al primer volum del Diplomatarium de Santa Maria de Poblet; C. Clausell Nàcher, *"Donchs, mal deçà e dellà mal sens terme": petjades anselmianes en el 'Cant espiritual' d'Ausiàs March*; C. Calvo Rigual, *La selecció lèxica del català i de l'italià: el 'Tirant' i la seua traducció italiana cara a cara*; J.

Ivars Cervera, *Uns topònims dianencs del segle XV*, que estudia topònims urbans i rurals de Dénia a través de la documentació municipal.

Ens agradaria poder comentar amb més detall cadascuna de les aportacions a l'homenatge, però no ho podem fer per motius d'espai. En molts casos, el títol dóna prou idea del contingut i en altres hem donat una petita informació complementària.

Només ens resta sumar-nos al merescut homenatge a tots dos filòlegs.

MARIA TERESA FERRER I MALLOL
Institució Milà i Fontanals, CSIC. Barcelona